

Miasto Przemyśl

Przemyśl (łac. Praemislia, ros. Перемышль, niem. Prömsel, ukr. Перемишль) – miasto na prawach powiatu w południowo-wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim, położone nad Sanem. Najstarsze miasto regionu i jedno z najstarszych miast Polski. Siedziba kilku instytucji o znaczeniu ponadlokalnym: podkarpackiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, izby celnej, bieszczadzkiego oddziału straży granicznej, archiwum państwowego z ogromnymi zbiorami.

Miasto posiada kilka muzeów, w tym najstarsze w regionie Muzeum Archidiecezjalne (zał. 1902) i największe na Podkarpaciu – Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej (zał. 1910). „Brama Bieszczadów” z licznymi zabytkami w samym mieście, jak i w jego sąsiedztwie – zamkiem w Krasieczynie, arboretum w Bolestraszczykach czy kompleksem sakralnym w Kalwarii Pałacowskiej.

Węzeł komunikacyjny – trasa międzynarodowa E40, przejście graniczne z Ukrainą w Medyce, duża, graniczna stacja kolejowa (Przemyśl Główny, Przemyśl Zasanie i in.). Pierwotnie na Kopcu Tatarskim (Przemysława) miejsce kultu bogów słowiańskich.

Miasto kilku wyznań i obrządków (obok rzymskokatolików, z arcybiskupem metropolitą Józefem Michalikiem na czele, także grekokatolicy, mający tu arcybiskupa metropolitę swego obrządku, Jana Martyniaka, prawosławni z arcybiskupem diecezji przemysko-nowosądeckiej Adamem, (rezydującym w Sanoku) oraz przedstawiciele nurtów protestanckich: metodyści, adwentyści, baptyści, zielonoświątkowcy, a także Świadkowie Jehowy.

We wczesnym średniowieczu jeden z historycznych Grodów Czerwieńskich, od 981 roku przedmiot rywalizacji ze strony Polski, Rusi i Węgier. Następnie m.in. część Rusi Halickiej, a także stolica niezależnego księstwa. Po 1344 stolica rozległej ziemi przemyskiej. Po I rozbiórce Polski w zaborze austriackim, w okresie autonomii galicyjskiej jedno z miast Galicji, przekształcony w trzecią co do wielkości twierdzę w Europie (Twierdza Przemysł) z garnizonem wojskowym. W latach 1920–1939 w województwie lwowskim, w latach 1945–1975 w województwie rzeszowskim, w latach 1975–1998 stolica województwa przemyskiego. Siedziba starosty powiatu przemyskiego, a także powiat grodzki. Siedziba dwóch metropolii kościelnych Kościoła katolickiego: obrządku łacińskiego oraz wschodniego. Obecnie położony 14 km od granicy z Ukrainą. Według danych z 1 stycznia 2012 r. powierzchnia miasta wynosiła 46,17 km².

W Przemysłu znajduje się największa liczba obiektów zabytkowych na obszarze województwa podkarpackiego oraz jedna z największych w skali ogólnopolskiej. Swoją siedzibę ma tutaj Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków.

Zamek Kazimierzowski – renesansowy zamek w Przemysłu nad Sanem na Wzgórzu Zamkowym, które wznosi się na wysokość 270 m n.p.m. Pierwszy zamek został wzniesiony na wzgórzu po roku 1340, za panowania Kazimierza Wielkiego w miejscu drewniano-ziemnego grodu, w którym już w początkach XI wieku król Bolesław Chrobry zbudował murowaną romańską rotundę i palatium (pałac). Zamek Kazimierza Wielkiego został zbudowany w stylu gotyckim, z którego do dziś zachowała się jedynie ostrołukowa brama wjazdowa. Zamek ten został uszkodzony podczas najazdu Wołochów w 1498 roku. Odbudował go w latach 1514-1553 Piotr Kmita Sobieński wzmacniając jego obronność poprzez budowę basteji. Zamek posiadał plan czworoboku z okrągłymi basztami na narożach, a w narożniku południowym czworoboczną wieżę. Pod zamkiem znajdował się ufortyfikowany przygródek. W latach 1616-1633 starosta Michał Krasicki zlecił Galeazzo Appianiemu przeprowadzenie przebudowy zamku podwyższając baszty północną i wschodnią, natomiast skrzydło północno-wschodnie przekształcił na budynek mieszkalny z krużgankami. W 1678 roku starosta Marcin Kącki umieścił na zamku zbrojownię. W 2 poł. XVII wieku podejmowano próby wzmocnienia obronności zamku.

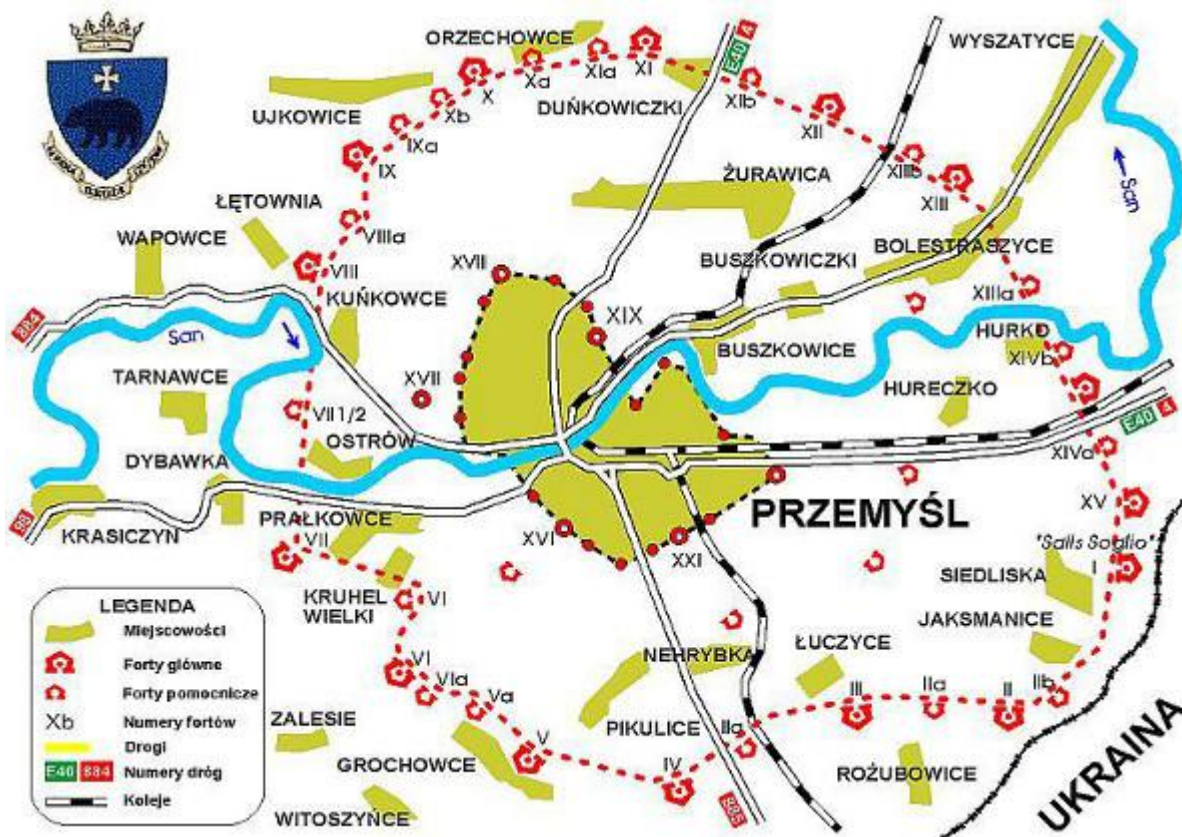
W latach 1759-1762 roku starosta Stanisław Poniatowski zburzył kurtynę południowo-zachodnią wraz z basztami i wybudował nowy mur pomniejszający obszar zamku o ok. 10 metrów. Do budynku bramnego dodano przypory. W latach 1865-1867 wykonano remont skrzydła północno-wschodniego i baszty północnej. Od 1884 roku na zamku swoją siedzibę miało Przemyskie Towarzystwo Dramatyczne "Fredreum".

Pod koniec XX wieku odbudowano częściowo mur kurtynowy od strony południowo-zachodniej i obie baszty przy tej kurtynie. Na dziedzińcu odświeżono zarys romańskiej rotundy i palatium powstałego pod koniec panowania Bolesława Chrobrego.

Kopiec Tatarski (Kopiec Przemysława) – kopiec położony na wzniesienia w Przemysłu. Pierwotnie miejsce kultu bogów słowiańskich (szczególnie Swaróżyca). Rozmiary kopca, na którym znajdowała się świątynia, wynosiły: 39,83 m długości, 13,3 m szerokości i 10,43 m wysokości licząc od jego podstawy. W późniejszym okresie, w miejscu dawnej świątyni i posągu bóstwa postawiono kaplicę pw. św. Leonarda (jako zadośćuczynienie

domniemanym ofiarom składanym z chrześcijan) – kaplica została zniszczona podczas II wojny światowej.

Cmentarze wojenne zaczęto budować w Przemyślu jeszcze w czasie trwania działań wojennych. Najpierw powstał cmentarz na Zasaniu, który praktycznie do roku 1939 zachował charakter cmentarza wojennego z okresu pierwszej wojny. Na cmentarzu tym spoczywa wielu żołnierzy armii austro - węgierskiej, którzy mają swoją, osobną wydzieloną część cmentarza. W roku 1916, po zakończeniu drugiego oblężenia rozpoczęto budowę cmentarzy wojennych przy obecnej ulicy Przemysława, na które przenoszono ekshumowane z różnych miejsc zwłoki poległych żołnierzy. Powstały trzy oddzielne cmentarze: znajdował się w bezpośrednim sąsiedztwie Cmentarza niemieckiego. W miejscu tym ustawiono dwa krzyże prawosławne i tablicę upamiętniającą poległych żołnierzy rosyjskich.

Twierdza Przemyśl - wyróżnia się aż trzema oblężeniami (rzeczy niespotykanej w dotychczasowej historii wojen) oraz najdłuższym okresem oblężenia w oderwaniu od stałego rodzimego frontu (173 dni). Więcej wytrzymały jedynie; francuska twierdza Verdun oraz carska niezdobyta Twierdza Osowiec (203 dni), które jednak nigdy nie walczyły w całkowitym okrążeniu. Jej budowę rozpoczęto w latach wojny krymskiej (1853-1856), gdy stosunki między Rosją a Austrią uległy znacznemu pogorszeniu, a nowa wojna była nieunikniona. Głównym celem twierdzy miała być obrona Bramy Przemyskiej na styku Kotliny Sandomierskiej i Karpat, którą od stuleci wiodł szlak handlowy z Polski i Rusi na Węgry. Jej znaczenie dodatkowo wzrosło, gdy pod koniec XIX wieku Przemyśl stał się ważnym węzłem kolejowym i drogowym na trasie z Wiednia do Lwowa. Po I wojnie światowej twierdza nie odegrała już ważniejszej roli, z czasem ulegając dewastacji. Jest ona obecnie ważnym zabytkiem południowo- wschodniej Polski. W roku

1968 zniszczone i zdewastowane forty zostały uznane za chroniony zabytek architektury obronnej. W 1997 Przemyśl został objęty Krajowym Programem Ochrony i Konserwacji Architektury Obronnej. Po fortach biegnie obecnie forteczny szlak turystyczny oznaczony kolorem czarnym.

Przemyskie Muzeum Dzwonów i Fajek mieści się w zabytkowej, późnobarokowej Wieży Zegarowej z XVIII w. Zostało otwarte we wrześniu 2001 r. Jest to jedyne tego rodzaju Muzeum w Polsce. Posiada ono ekspozycje oraz dwa tarasy widokowe. Na siedmiu kondygnacjach prezentowane są wyroby ludwisarskie oraz fajki, z których znaczna część pochodzi z lokalnych, przemyskich warsztatów. Funkcję informacyjną pełnią plansze zawierające podstawowe informacje dotyczące dzwonów i fajek oraz przemyskich wytwórni. Formalnie Muzeum Dzwonów i Fajek jest oddziałem Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej. Powstało w 2001 r. O tym że działa jako "osobne" muzeum i w tak ciekawym obiekcie, jak stara Wieża Zegarowa, po części zdecydowały problemy lokalowe MNZP. Wówczas bowiem muzeum narodowe musiało opuścić starą siedzibę, a przyszłość nowej była niepewna. Ze względu na ogromne koszty nikt wtedy nie myślał o nowym gmachu (który jednak ostatecznie po kilku latach powstał). A grzechem byłoby nie wyeksponować pięknej kolekcji dzwonów i fajek. Stąd usytuowanie w wieży. Dzisiaj jest to nie tylko jedno z najciekawszych w regionie muzeów, ale też najoryginalniej urządzone. Ekspozycje możemy podziwiać na kolejnych poziomach wieży zegarowej. Aby zwiedzić ekspozycję, trzeba się sporo nachodzić. Ułatwiają to, poza początkowym odcinkiem, szerokie i wygodne schody. Trudy wspinaczki wynagradza piękny widok roztaczający się ze szczytu Wieży Zegarowej. Ciekawy jest już sam budynek, w którym mieści się muzeum. To późnobarokowa wieża budowana w latach 1775 - 1777. Początkowo była dzwonnica unickiej katedry. Po kasatach józefińskich przeszła na własność miasta, a od 1983 r. jest własnością muzealną. Ma 38 metrów wysokości i osiem kondygnacji. To najwyższy punkt widokowy w mieście. Widać z niego cały Przemyśl, a nawet sąsiednie okolice. Zegar zamontowano na niej w 1820 r. Do dzisiaj odmierza czas z dość dużą dokładnością.

Stok narciarski w Przemyślu. Amatorzy białego szaleństwa mają do dyspozycji w Przemyślu stok narciarski zrealizowany z inicjatywy lokalnych władz samorządowych. Jest on usytuowany niemal w samym centrum Przemyśla w pobliżu parku miejskiego na północno-zachodnim zboczu góry Zniesienie. Na szczycie stoku znajduje się jedyny w Polsce wiadukt narciarski (nad ulicą Pasteura). Trasy narciarskie są sztucznie oświetlone, naśnieżane oraz ratrakowane. Dla użytkowników na terenie stacji narciarskiej funkcjonują: 2 punkty gastronomiczne (na szczycie stoku), wypożyczalnia sprzętu narciarskiego i ski-serwis (przy parkingu dolnym), szkółka narciarska (stacja górna przy „oślej łączce”). Nad bezpieczeństwem narciarzy czuwają ratownicy Bieszczadzkiej Grupy GOPR i Przemyskiego PCK oraz narciarskie patrole Straży Miejskiej i Policji. W sezonie zimowym stok jest czynny w godz. 9.00 - 21.00. Narciarzy obsługuje automatyczny system dostępu ski-pass. Dla osób lubiących jeździć na sankach oddany został do użytku tor saneczkowy o długości 350 m z wyciągiem.

W wydzielonej części stoku narciarskiego znajdują się trasy rowerowe, na których poza sezonem zimowym można uprawiać sporty rowerowe (cross country oraz downhill).

Przemyśl Główny - jedna z największych i najważniejszych stacji kolejowych w województwie podkarpackim. Według klasyfikacji PKP ma kategorię C. Znajduje się w centrum Przemyśla. Stacja znajduje się na linii E-30. Zabytkowy dworzec został wybudowany w latach 1859-1860, otwarty 4 listopada 1860, przebudowany w 1895 roku w stylu neobarokowym. Gruntownie remontowany w 1922 i 1959, częściowo przebudowany w 1966, ponownie remontowany w latach 1988-1995. Jest jedną z najokazalszych budowli na linii kolejowej łączącej Kraków ze Lwowem (dawna Kolej galicyjska im. Karola Ludwika). Na stacji znajduje się kolejowe polsko-ukraińskie pasażerskie przejście graniczne. Trwający od drugiego kwartału 2010 roku kapitalny remont przemyskiego dworca kolejowego zakończył się, a pierwsi podróżni i ciekawcy efektu mieszkańcy, mogli zobaczyć jego wnętrza podczas oficjalnego otwarcia obiektu (26 stycznia 2012) Modernizacja zabytkowego budynku kosztowała 25 mln zł, a były to fundusze pochodzące z budżetu państwa i środków własnych PKP S.A. Remont odbywał się pod ścisłym nadzorem konserwatorskim i szczególną dbałością o przywrócenie wyglądu z czasów jego świetności - dworzec został przebudowany w 1895 roku w stylu neobarokowym.

